

УДК 330.3

JEL A 13; F 41; O 15

DOI: 10.31471/2409-0948-2022-1(25)-65-73

Диха Марія Василівна
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки підприємства і підприємництва
Хмельницький національний університет, Україна
e-mail: dyha-mv@ukr.net
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4405-9429>

Полозова Валентина Михайлівна
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємства і підприємництва
Хмельницький національний університет, Україна
e-mail: val812p@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2528-587X>

Вороніна Ірина Петрівна
здобувачка другого (магістерського) освітнього рівня за спеціальністю
«Економіка»
Хмельницький національний університет, Україна

ЕКОНОМІКА СПІЛЬНОГО СПОЖИВАННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Анотація. Охарактеризовано шеринг та основні чинники становлення і розвитку економіки спільного споживання: поширення передових цифрових платформ і пристроїв; економічна раціональність; нові потреби споживачів; соціальні трансформації. Висвітлено основні переваги бізнес-моделей шерингової економіки, вплив шерингових бізнес-моделей на традиційний розвиток галузей економіки окремих держав та економік у глобальному вимірі. Розглянуто основні сфери економіки спільного споживання у світі (послуги транспорту, оренда житла, домашні послуги, професійні послуги, спільне фінансування), які поширюються через різні платформи (Uber, UberX, Lyft, AvtoShare, Relay Rides, Zimride, BlaBlaCar, Boston's Hubway чи Chicago's Divvy Bikes, Airbnb, HomeAway, Ebay, Amazon, OLX, TaskRabbit, Kabanchik, Sorted, Freelance, Bringwasmit, Etsy, Crafta, P2PU, Skillshare, Sharing academy Coursera, Khanacademy, Udemy, Wingly, Shareyourmeal, EatWith, Share city, Meal Sharing, VizEat, Happy Tree, Fixura, Lending Club, LendingClub, Zopa, Indiegogo, Gofundme, CircleUp, Friendsurance, InsPeer). Виокремлено основні сектори розвитку економіки спільного споживання в Україні та тенденції розвитку шерингових платформ. Обґрунтовано основні проблеми розвитку економіки спільного споживання, які полягають у загрозі безпеці даних, обмеженні конкуренції; ухиленні від сплати податків, відсутності соціальних гарантій та запропоновано шляхи їх вирішення. Для забезпечення розвитку економіки спільного споживання запропоновано розробити нормативно-правові акти, вимоги до безпеки, впровадити механізми контролю щодо забезпечення безпеки; запропоновано впровадити правила і норми оподаткування, які мають враховувати специфіку економіки спільного споживання. Зазначено, що на державному рівні необхідно сприяти забезпеченню рівних умов конкуренції традиційної і шерингової економіки з урахуванням особливостей бізнес-моделей, а також обґрунтовано необхідність підвищення обізнаності щодо можливостей шерингової економіки: економічних, екологічних та соціальних її переваг.

Ключові слова: економіка спільного споживання, шеринг, бізнес-модель, шерингові платформи.

Dykha Mariia V.
Doctor of Economics Sciences, Professor,
Professor of Department of Economics of Enterprise and Entrepreneurship,
Khmelnyskyi National University,
11, Instytut's'ka str., Khmelnyskyi, Ukraine, 29016
e-mail: dyha-mv@ukr.net
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4405-9429>

Polozova Valentina M.
Candidate of economic sciences, Associate professor,
Associate professor of Department of Economics of Enterprise and Entrepreneurship,
Khmelnyskyi National University, Khmelnyskyi, Ukraine,
e-mail: val812p@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2528-587X>

Vorona Iryna P.,
magistrant, Khmelnyskyi National University, Khmelnyskyi, Ukraine.

ECONOMICS OF COMMON CONSUMPTION: FEATURES OF FUNCTIONING AND DEVELOPMENT PROSPECTS

Abstract. The essence of sharing is defined; the main factors of formation and development of the economy of shared consumption are characterized: the spread of advanced digital platforms and devices; economic rationality; new consumer needs; social transformations. The main advantages of business models of the sharing economy, the impact of sharing business models on the traditional development of economic sectors of individual states and the development of economies in the global dimension are highlighted. The main areas of the consumer economy in the world (transport services, rental housing, domestic services, professional services, co-financing), which are distributed through different platforms, are considered. (Uber, UberX, Lyft, AvtoShare, Relay Rides, Zimride, BlaBlaCar, Boston's Hubway чи Chicago's Divvy Bikes, Airbnb, HomeAway, Ebay, Amazon, OLX, TaskRabbit, Kabanchik, Sorted, Freelance, BringwasmIt, Etsy, Crafta, P2PU, Skillshare, Sharing academy Coursera, Khanacademy, Udemy, Wingly, Shareyourmeal, EatWith, Share city, Meal Sharing, VizEat, Happy Tree, Fixura, Lending Club, LendingClub, Zopa, Indiegogo, Gofundme, CircleUp, Friendsurance, InsPeer). The main sectors of development of the consumer economy in Ukraine and trends in the development of sharing platforms are highlighted. The main problems of development of the economy of common consumption, which are the threat to data security, restriction of competition, are substantiated; tax evasion, lack of social guarantees and suggested ways to solve them. To ensure the development of the economy of shared consumption, it is proposed to develop regulations, safety requirements, implement control mechanisms to ensure safety; it is proposed to introduce rules and norms of taxation, which should take into account the specifics of the economy of shared consumption. It is noted that at the state level it is necessary to promote equal conditions of competition of traditional and sharing economy taking into account the peculiarities of business models, and also substantiated the need to raise awareness about the possibilities of sharing economy, economic, environmental and social benefits.

Keywords: sharing economy, sharing, business model, sharing platforms.

Актуальність теми. Протягом останнього десятиліття з поширенням нових інформаційно-комунікаційних технологій у світі спостерігається стрімкий розвиток

економіки спільного споживання (або шерингової економіки), що заснована на спільному користуванні ресурсами. Вона поступово витісняє індустріальну модель, за якої компанії володіють, а люди споживають. Все частіше з'являються нові конкурентоспроможні компанії з бізнес-моделями, орієнтованими на економіку спільного споживання. Послуги таких компаній є новим форматом розвитку бізнес-моделей, які в найближчому майбутньому змінять світ.

Шерингова економіка являє собою соціоекономічну систему, котра ставить перед собою завдання розв'язати існуючі загальноосвітові проблеми, що виникли через збільшення попиту в умовах обмеженої кількості ресурсів. В Україні таке явище доволі нове і лише починає розвиватися. Тому дане дослідження є актуальним, адже обумовлене необхідністю вивчення нових бізнес-моделей шерингової економіки, що успішно функціонують у країнах Європи та США, а також необхідністю визначення перспектив для розвитку вітчизняного шерингу.

Аналіз досліджень і публікацій. Поняття економіки спільного споживання доволі нове. Термін «шерингова економіка» (англ. sharing economy) перекладають українською по-різному: економіка спільного споживання, «часткова» економіка, економіка співробітництва та спільної участі. У англійській літературі термін «шеринг» почав застосовуватися приблизно з 2009-2010 рр. для позначення компаній, які пропонували новий спосіб задоволення споживчих потреб. На той час найвідомішими компаніями шерингової економіки були Couchsurfing, Airbnb та Uber [1].

Розвиток економіки спільного користування доцільно розглядати під призмою трансформаційних перетворень, умов та обставин, які й обумовлюють такий розвиток. У цілому питання трансформації економіки України за роки незалежності під призмою макроекономічної стабільності висвітлено в публікації [2]. Світогосподарські процеси та участь в них України під призмою глобальної інституціоналізації знайшли відображення у публікації [3]. Широке коло питань щодо проблем та перспектив соціально-економічного розвитку України висвітлено у монографії [4], у т. ч. в контексті технологій, способів, засобів забезпечення економічного розвитку та вирішення соціальних потреб. Цілі соціально-економічних трансформацій в Україні та можливості їх досягнення описано у праці [5].

Окремі аспекти становлення економіки спільного споживання та її впливу на діяльність суміжних компаній, бізнес-моделі шерингової економіки та пов'язані з цим питання розглядали вітчизняні та зарубіжні дослідники. Зокрема, Н. Батовою у публікації [6] представлено класифікацію основних бізнес-моделей шерингової економіки, розглянуто основні економічні, екологічні та соціальні чинники, необхідні умови для становлення і розвитку економіки спільного споживання. В. Кукса у публікації [7] описує сфери поширених шерингових платформ та сектори економіки спільного споживання.

Метою даної статті є дослідження передумов формування, особливостей функціонування та перспектив розвитку бізнес-моделей, що орієнтовані на економіку спільного споживання.

Виклад основного матеріалу. Шеринг є мережею економічних суб'єктів, що здатні на основі цифрових технологій виявляти, акумулювати і використовувати незадіяні в даний момент активи. Економіка спільної участі представляє собою соціоекономічну систему, яка базується на шерингу, створюючи репутаційну цінність. Одним з основних принципів шерингової економіки є доступ до користування, а не володіння певним благом, тобто у одних людей є ресурс або його надлишок, який потрібен іншим і, відповідно, може бути використаним (інструменти, обладнання, автомобіль, житло, навички та вміння, інформація, вільний час).

Варто зазначити, що ідея спільного користування не є новою та бере початок ще з давніх часів. Сервіси оренди автомобілів, інструментів, спортивного інвентарю та одягу були популярні ще в доцифрову епоху, проте, сучасні інформаційні технології зробили шеринг однією з найперспективніших сфер економіки за рахунок швидкості отримання

доступу до необхідного блага (інформації про них), а також довіри, яка забезпечується платформами, що надають потрібні блага. Отже, шеринг це не просто оренда тощо, а сукупний синергетичний результат/ефект, який отримує суспільство від використання активів, що «простоюють». Важливо зазначити, що мета оренди – отримання прибутку, а метою шерингу в більшій мірі є розподіл видатків (їх умовне зменшення через збільшення кількості споживачів). Іноді діяльність компаній з бізнес-моделями економіки спільного споживання спрямована лише на отримання соціального ефекту, без отримання матеріальних вигод. Корисність шерингу прямо пропорційна кількості взаємодіючих агентів: більше учасників – більше користі отримує і суспільство, і самі учасники (саме тому, наприклад, каршеринг поширений і більш ефективний у великих містах).

Серед переваг шерингової економіки також варто виділити те, що вона дозволяє використовувати вже введені в оборот ресурси та робити це ефективно як з економічної, так і з екологічної точки зору. До прикладу, сервіси каршерингу та карпулінгу характеризуються високим екологічним ефектом, адже об'єднують попутників, що рухаються по одному маршруту в одному автомобілі, скорочуючи тим самим викиди забруднюючих речовин в атмосферу. Оренда або обмін непотрібного (вивільненого) одягу, спортивного інвентаря, цифрової техніки та інших речей дозволяють зменшити надмірне виробництво, надаючи доступ до благ, які не використовуються повністю (не використовуються певним суб'єктом, але потрібні іншому).

Спираючись на існуючі теорії споживання, можна стверджувати, що поява шерингу пов'язана з низкою соціальних, економічних та технологічних чинників. За версією PwC головними чинниками виникнення і розвитку економіки спільного споживання є [1]:

- 1) поширення передових цифрових платформ і пристроїв;
- 2) намагання більш ефективно використовувати матеріальні ресурси, економічна раціональність;
- 3) нові потреби споживачів – тісніша співпраця та зміна ставлення до власності, більш екологічний вибір споживання;
- 4) соціальні зміни – глобалізація та урбанізація.

Ці та інші чинники можуть покращити добробут споживачів, пропонуючи інновації, ширший вибір та диференціацію послуг, кращі ціни і більш якісні послуги.

У межах шерингової економіки виділяють різні моделі спільного ведення бізнесу. Зокрема, експерти Credit Suisse виділяють три типи взаємин у рамках моделі спільного бізнесу: приватні особи, які продають або орендують свої власні товари і послуги (Airbnb, TaskRabbit); платформи членства, які дозволяють людям легко орендувати предмети або отримати доступ до послуг (Zipcar, eLance); спільні сайти, на яких люди обмінюються в основному нематеріальними послугами, такими як огляди продуктів (TripAdvisor, Yelp) або знання (Wikipedia), а також більш матеріальними речами, такими як фінансування (Kickstarter, Lending Club) [8].

Концепція шерингу створила цілі ринки для товарів і послуг, які об'єднують тих, хто володіє ресурсом з тими, хто його потребує. Головними суб'єктами тут виступають шерингові Інтернет-платформи – електронні майданчики для обміну різноманітними споживчими цінностями, що й формують ринок шерингу. У світовій практиці економіка спільного споживання представлена сферами, які можна згрупувати за п'ятьма напрямками (табл. 1).

Таблиця 1

Модель взаємодії та сфери поширення шерингових платформ

№	Модель взаємодії	Сфера послуг	Інтернет-платформа
1	Послуги транспорту	Надання транспортних послуг	Uber, UberX, Lyft, AvtoShare
		Прокат автомобілів	Relay Rides

		Сервіс спільних поїздок	Zimride, BlaBlaCar
		Сервіс спільного використання велосипедів	Boston's Hubway чи Chicago's Divvy Bikes
2	Оренда житла	Короткотермінова оренда житла по всьому світу	Airbnb, HomeAway
3	Домашні послуги	Оренда інструменту та інших речей, продаж та обмін непотрібних або невживаних речей	Ebay, Amazon, OLX, Плюшкін
		Надання будь-яких послуг	TaskRabbit, Kabanchik, Sorted
		Пошук віддаленої роботи	Freelance
		Сервіс для спілкування мандрівників, готових привезти для бажаючих потрібні сувеніри з подорожі	Bringwasmit
4	Професійні послуги	Виробництво і продаж індивідуальних і раритетних речей	Etsy, Crafta
		Навчання і репетиторство, онлайн курси, тренінги	P2PU, Skillshare, Sharing academy Coursera
		Послуги адміністрування, консалтинг і бухгалтерський облік, юридичні послуги тощо	Khanacademy, Udemy
		Послуги приватного пілота легкомоторного літака (2-6 пасажирів)	Wingly
		Реалізація надлишків приготовленої їжі	Shareyourmeal, EatWith, Share city, Meal Sharing, VizEat
		Оренда новорічних ялинок	Happy Tree
5	Спільне фінансування	Побутові та бізнесові позики	Fixura, Lending Club
		Краудфандинг (спільне фінансування проектів, стартапів, підприємств), сервіси знижок, Інтернет-аукціони, спільне користування лабораторіями	LendingClub, Zopa, Indiegogo, Gofundme, CircleUp, Friendsurance, InsPeer

Джерело: за даними [7, с. 73].

На сьогодні найпопулярнішими сферами економіки спільного споживання є каршеринг та сервіси оренди житла. Каршеринг від англійського «car sharing» дослівно означає, що власник автомобіля ділиться ним ще з кимось. Найбільш знаменитим прикладом каршерингу є сервіс замовлення таксі Uber. Даний сервіс був визнаний найдорожчим стартапом у світі, що говорить про визнання інвесторами економіки спільного споживання, як однієї з головних галузей економіки майбутнього. Яскравим представником сервісу оренди житла є Airbnb. Даний ресурс дозволяє орендувати житло в осіб, у яких воно не використовується (як на одну ніч, так і на більш тривалий термін). До появи таких шерингових платформ процес оренди був дуже складним, оскільки необхідно було або самостійно шукати житло, або звертатися до ріелтора, що не лише займало багато часу, а й призводило до додаткових витрат. З появою Airbnb та подібних сервісів для оренди житла в будь-якій точці світу досить просто забронювати його в додатку, що займає всього декілька хвилин.

В Україні шерингова економіка представлена у трьох основних секторах – це автомобільні перевезення, фінансовий сектор (p2p кредитування) та телемедицина. На території нашої країни функціонують такі яскраві представники міжнародної шеринг-

спільноти як американський UBER, що вийшов на український ринок у 2016 р., та французький BlaBla Car (ця відома компанія працює в Україні з 2014 р.). Можливості р2р кредитування (пряме фінансування від інвестора до позичальника) багато років надає WebMoney. У 2016 р. ПриватБанк також запусив можливість р2р кредитування. Такі ж можливості розвиває українська компанія АFA, що спеціалізується виключно на р2р кредитах. Через медичну реформу в Україні розробляються десятки ІТ додатків, що поєднують лікарів з пацієнтами; такі як Helsi.me, Medikit тощо.

Глобально шерингова економіка оцінюється у декілька десятків мільярдів доларів. Міжнародна консалтингова і аудиторська компанія PricewaterhouseCoopers (PwC) провела дослідження, де порівнювалось п'ять сфер діяльності компаній із шеринговою економікою та з традиційною індустріальною моделлю. Відповідне дослідження показало, що у 2013 р. компанії із шеринговою економікою отримували 15 млрд дол доходу від продажів, а у 2025 р. цифра зросте до 335 млрд дол, тобто половина доходу на цих ринках надходитимуть компаніям із моделями спільного споживання (рис. 1).

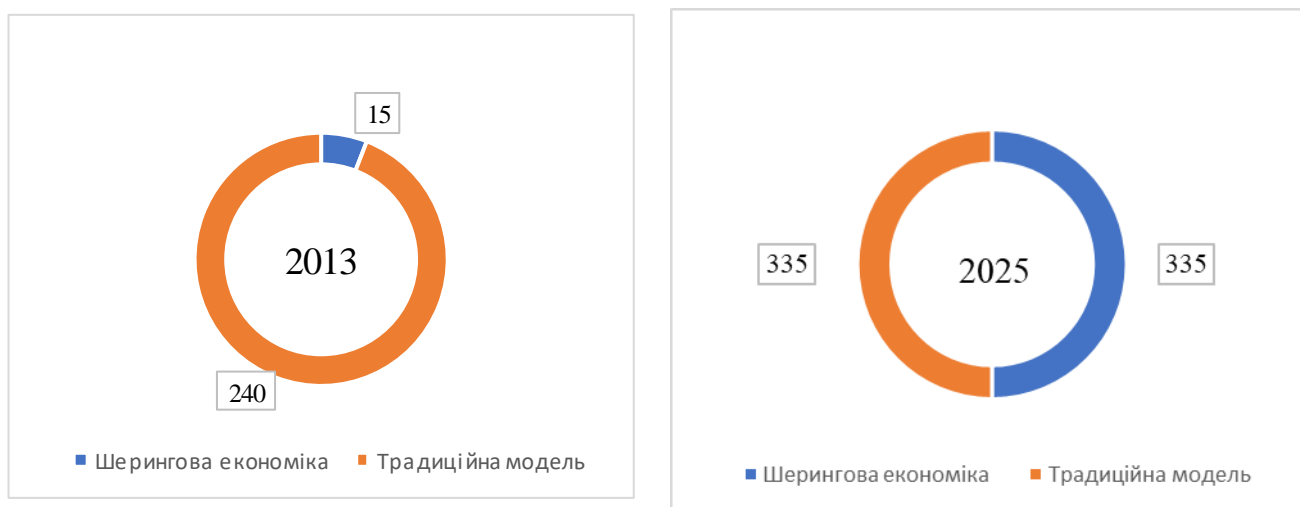

Рисунок 1. Прогноз зростання економіки спільного користування та сфер із традиційною моделлю, [1].

Попри те, що досі ведуться дискусії щодо того, що розуміти під шеринговою економікою, безсумнівно є те, що вона все більше впроваджується у повсякденне життя, змінюючи і стаючи його невід'ємною частиною. Впровадження шерингових бізнес-моделей у традиційні галузі позитивно впливає на їх розвиток, створюючи нові можливості, призводить до посилення конкуренції і підвищення якості пропонованих товарів і послуг і, як наслідок, до розширення споживчого вибору. Для користувачів шерингова економіка приносить, на перший погляд, одні вигоди, оскільки вони не тільки мають можливість платити менше за потрібні товари, послуги або знання, а й в якості постачальників пропонувати їх, отримуючи дохід. Однак, варто виокремити й проблеми, пов'язані з розвитком економіки спільного споживання. Погоджуємось із автором публікації [6, с. 7-8], що серед них – це загрози безпеці, ухилення від сплати податків, відсутність соціальних гарантій. Отже, основними проблемами, що пов'язані з розвитком економіки спільного споживання є:

1. Загроза безпеці даних. Всі шерингові онлайн-платформи для оптимальної роботи в них вимагають створення особистого кабінету з персональними даними, включаючи інформацію про кредитні карти. Це призводить до того, що може бути проблема конфіденційності їх використання.

2. Обмеження конкуренції. Десятирічний досвід розвитку економіки спільного споживання свідчить про те, що успішні шерингові бізнес-моделі прагнуть до монополії або олігополії, захоплюючи все більшу кількість споживачів для забезпечення зростання обсягів послуг, що надаються. Особливо часто звучать звинувачення в недобросовісній конкуренції.

3. Ухилення від сплати податків. Шерингова економіка дає можливість отримання додаткового доходу за надані послуги чи надані у користування іншим людям певні товари, речі, житло тощо. Однак, при цьому часто відбувається змішування понять економіки спільного використання та економіки вільного заробітку, оскільки обидві вони спрямовані на отримання доходу. У результаті проблема ухилення від сплати податків набуває все більших масштабів.

4. Відсутність соціальних гарантій. У рамках шерингової економіки гостро стоять питання, пов'язані з умовами праці та відсутністю соціальних гарантій, оскільки працівники не мають доступу до таких основних інструментів соціального захисту як мінімальна заробітна плата і страхування по безробіттю.

Впровадження шерингових бізнес-моделей значно впливає на розвиток традиційних галузей істотно змінюючи умови конкуренції, стратегію завоювання ринку і т. д. як в глобальному масштабі, так і на рівні економік окремих держав.

Проте, можна з впевненістю сказати, що в Україні шеринг набуватиме подальшого поширення, як і у всьому світі, оскільки перспектива є досить привабливою (мінімальний стартовий капітал, невелика кількість співробітників, а наявність офісу не обов'язкова). Успішний розвиток українського шерингу залежатиме від довіри в нашому суспільстві, трансформації пануючої системи цінностей та від розвитку інформаційно-комунікаційного простору. Проте, вже на сучасному етапі необхідно попіклуватися про створення належної правової, законодавчої, облікової та інших систем у сфері шерингу, залучивши відповідні державні інституції.

З погляду на проблеми, що на сьогодні існують в даній соціоекономічній системі, майбутнє економіки спільного споживання залежить від того, чи вийде вибудувати взаємовигідну систему контролю з метою забезпечення прозорості та відповідальності учасників. Максимальне використання переваг шерингової економіки і нівелювання її недоліків можливе лише за умов поєднання методів державного контролю та саморегулювання економіки спільного споживання. Враховуючи світовий та вітчизняний досвід, для забезпечення сталого розвитку економіки спільного споживання необхідним є:

- реалізація заходів щодо зміцнення безпеки, довіри і захисту прав учасників шерингової економіки. При цьому необхідно розробити нормативно-правові акти, вимоги до безпеки, критерії та стандарти та налаштувати механізми контролю за їх виконанням;

- сприяння забезпеченню рівних умов конкуренції традиційної і шерингової економіки з урахуванням особливостей бізнес-моделей;

- розвиток співпраці шерингових онлайн-платформ з податковими службами. Таку взаємодію необхідно закріпити на законодавчому рівні, проте, впроваджені правила і норми оподаткування повинні враховувати специфіку економіки спільного споживання і бути пропорційними масштабу діяльності;

- підвищення обізнаності щодо можливостей, а також економічних, екологічних та соціальних переваг шерингової економіки. Це сприятиме поширенню та популяризації шерингових бізнес-моделей, а також формуванню системи інформаційної освіти.

Висновки. Сучасні бізнес-моделі, що базуються на шеринговій економіці, покликані вирішувати такі суспільні проблеми як неефективне використання ресурсів, часу, екологоорієнтованість та ін. Економіка спільного споживання, що заснована на принципах заощадження часу і ресурсів, вигідної співпраці, а також раціонального споживання з метою максимального задоволення потреб, є найбільш швидкозростаючим сегментом світової економіки. Таким чином, процес споживання відбувається в абсолютно новому форматі, де задовольнити потреби можна швидше і зі значно меншими витратами.

Україна також не залишається осторонь світових трендів. Шерингова економіка проникає в українське суспільство, стаючи ефективним інструментом соціально-економічного розвитку країни, що особливо проявляється у кризових ситуаціях. На сьогодні (в умовах війни Росії в Україні, в умовах знищених Росією об'єктів як промислової, так і цивільної інфраструктури) економіка спільного споживання проявляє свої можливості на різних рівнях через взаємодопомогу, допомогу переміщеним особам із територій активних бойових дій, надання у користування житла тощо.

У перспективі, для забезпечення сталого розвитку економіки спільного споживання необхідно: реалізувати заходи щодо зміцнення безпеки, довіри і захисту прав учасників шерингової економіки; забезпечити рівні умов конкуренції традиційної і шерингової економіки; закріпити на законодавчому рівні співпрацю шерингових онлайн-платформ з податковими службами; сприяти підвищенню обізнаності щодо можливостей та переваг шерингової економіки.

Література

1. Sharing or paring? Growth of the sharing economy. *PriceWaterhouseCoopers Magyarorszag Kft, Hungarym*, 2015. URL: <https://www.pwc.com/hu/en/kiadvanyok/assets/pdf/sharing-economy-en.pdf>
2. Диха М. В. Трансформація економіки України за роки незалежності під призмою макроекономічної стабільності. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2012. № 4, Т. 3. С. 72-77. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/2393>
3. Dykha M. Transformation of Ukraine in the global institutionalization system // Actual problems of modern science: [monograph: edited by Musial Janusz, Polishchuk Oleh, Sorokatji Ruslan]. Prepared at the Khmelnytskyi National University in cooperation with UTP University of Science and Technology, Poland: Bydgoszcz, 2017. P. 173-183.
4. Диха М. В. Соціально-економічний розвиток України: напрями та засоби реалізації: монографія. К.: Центр учбової літератури. 2016. 388 с. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/5964>
5. Диха М. В. Соціально-економічні трансформації в Україні: цілі та можливості досягнення. *Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки: зб. наукових статей за матеріалами VI Всеукр. наук.-практ. конф. (16-17 квітня 2020 р.)*. Дніпро: НМетАУ. 2020. Частина 1. С. 61-66. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/9066>
6. Батова Н., Точицкая И. Экономика совместного потребления: мыльный пузырь или экономика будущего. *Центр экономических исследований БЕРОК, Беларусь*, 2020. URL: <https://www.ipm.by/upload/iblock/00f/00ffe01a3412ccb041f5f590484abb6.pdf>
7. Кукса В. М. Економіка спільного споживання – нова система цінностей і довіри. *Фінансовий простір*. 2018. № 2. С. 71-79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2018_2_9
8. Kindergan A. Ashley Credit Suisse: By 2025, companies could rake in \$335 billion a year from people 'sharing'. *Business Insider*, Nov 17, 2015. URL: <https://www.businessinsider.com/credit-suisse-sharing-economy-revenue-335-billion-by-2025-2015-11>

References

1. Sharing or paring? Growth of the sharing economy. *PriceWaterhouseCoopers Magyarorszag Kft, Hungarym*, 2015. URL: <https://www.pwc.com/hu/en/kiadvanyok/assets/pdf/sharing-economy-en.pdf>
2. Dykha M. V. Transformatsiia ekonomiky Ukrainy za roky nezalezhnosti pid pryzmoiu makroekonomichnoi stabilnosti. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*.

Ekonomichni nauky, 2012, № 4, Т. 3, С. 72-74. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/2393>

3. Dykha M. Transformation of Ukraine in the global institutionalization system // Actual problems of modern science: [monograph: edited by Musial Janusz, Polishchuk Oleh, Sorokatji Ruslan]. Prepared at the Khmelnytskyi National University in cooperation with UTP University of Science and Technology, Poland: Bydgoszcz, 2017, P. 173-183.

4. Dykha M. V. Sotsialno-ekonomichnyi rozvytok Ukrainy: napriamy ta zasoby realizatsii: monohrafiia. K.: Tsentр uchbovoi literatury. 2016. 388 s. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/5964>

5. Dykha M. V. Sotsialno-ekonomichni transformatsii v Ukraini: tsili ta mozhlyvosti dosiahnennia. *Aktualni problemy sotsialno-ekonomichnykh system v umovakh transformatsiinoi ekonomiky: zb. naukovykh statei za materialamy VI Vseukr. nauk.-prakt. konf. (16-17 kvitnia 2020 r.)*. Dnipro: NMetAU. 2020. Chastyna 1. S. 61-66. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/9066>

6. Batova N., Tochytskaia Y. *Ekonomika sovместnogo potrebleniia: milnii puzir ili ekonomika budushchogo*. Tsentр ekonomycheskikh issledovaniі BEROK, Belarus, 2020. URL: <https://www.ipm.by/upload/iblock/00f/00ffe01a3412ccba041f5f590484abb6.pdf>

7. Kuksa V. M. *Ekonomika spilnoho spozhyvannia – nova systema tsinnostei i doviry*. Finansovyi prostir. 2018. № 2. S. 71-79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2018_2_9

8. Kindergan A. Ashley Credit Suisse: By 2025, companies could rake in \$335 billion a year from people 'sharing'. *Business Insider*, Nov 17, 2015. URL: <https://www.businessinsider.com/credit-suisse-sharing-economy-revenue-335-billion-by-2025-2015-11>